

Crisia

Vol. LV, Supliment nr. 1, 2025

INTERFERENȚE. TRECUT, PREZENT, VIITOR

Lucrările Sesiunii Internaționale de Comunicări Științifice
a Muzeului Țării Crișurilor Oradea – Complex Muzeal
10-11 octombrie 2025

Coordonatori:

Gabriel Moisa • Sorin Șipoș

Colectiv redacțional:

**Gruia Fazecaș • Florina Ciure • Ioan Goman
Cornel Abrudan • Ioan Ciorba**

Editura Muzeului Țării Crișurilor
Oradea, 2026

OBIECTE DIN COLECȚIA DE ARTĂ A MUZEULUI ȚĂRII CRIȘURILOR ORADEA – COMPLEX MUZEAL PENTRU ORGANIZAREA EXPOZIȚIEI DE BAZĂ A MUZEULUI ORAȘULUI ORADEA DIN CETATE

SZILÁGYI Maria Ildikó*

OBJECTS FROM THE ȚĂRII CRIȘURILOR MUSEUM ORADEA – MUSEUM COMPLEX'S ART COLLECTION FOR THE ORGANIZATION OF THE ORADEA CITY MUSEUM'S PERMANENT EXHIBITION IN THE FORTRESS

ABSTRACT

Following the opening of the permanent exhibition of the Art Section of the Țării Crișurilor Museum, a new project was initiated, aimed at organizing the permanent exhibition of the Oradea City Museum. After the completion of the modernization works carried out in the exhibition spaces within the Fortress, the process of designing and implementing the permanent exhibitions was undertaken.

Subsequent to the compilation of the object portfolio, the state of conservation of each cultural asset selected for display was systematically assessed. For those items exhibiting ongoing deterioration processes, the necessary documentation was prepared in order to carry out conservation and restoration interventions.

From the art collection, more than 50 objects were selected, including two paintings, as well as pieces made of metal, ceramics, porcelain, glass, textiles, and furniture.

Keywords: organization, exhibition, art collection, state of conservation, restoration

După deschiderea expoziției de bază a Secției de Artă a Muzeului Țării Crișurilor din Oradea, care a avut loc la data de 14 septembrie 2022¹, a urmat un alt proiect de organizare a expoziției permanente din cadrul Muzeului Orașului Oradea din Cetate, Secție a Muzeului Țării Crișurilor Oradea – Complex Muzeal. După finalizarea lucrărilor de modernizare a spațiilor de expunere din Cetatea Oradea, s-a trecut la proiectarea și executarea expozițiilor permanente.

Etalarea bunurilor culturale într-un context expozițional nu este o activitate obișnuită. Operațiunea de montare a expozițiilor este reglementată de legislația privind protejarea patrimoniului mobil, Legea 182 din 2000. În acest cadru, este necesar să se identifice soluții corespunzătoare pentru toate aspectele legate de asigurarea stării de conservare a bunurilor culturale, precum și pentru garantarea siguranței și integrității acestora².

Condițiile generale³ pe care trebuie să le îndeplinească un spațiu expozițional țin de:

- **Salubritate** – menținerea curățeniei pentru protecția obiectelor și a vizitatorilor;
- **Stabilitate microclimatică** – controlul temperaturii și umidității pentru prevenirea degradării bunurilor culturale;
- **Fiabilitatea instalațiilor** – asigurarea funcționării corespunzătoare a sistemelor electrice, de iluminat și de ventilație;
- **Rezistența plafoanelor** – capacitatea structurală a clădirii de a susține elementele de expunere și infrastructura expozițională;
- **Absența poluării** – protecția împotriva prafului, gazelor, fumului sau altor agenți care pot deteriora bunurile culturale.

Totodată, **organizarea** unei expoziții implică mai multe etape și procese, dintre care etapa preliminară constă în stabilirea titlului expoziției, elaborarea tematicii și selectarea portofoliului de obiecte. Toate aceste elemente fac parte obligatoriu din dosarul fiecărei expoziții, conform legislației în vigoare⁴.

*Muzeul Țării Crișurilor Oradea – Complex Muzeal; e-mail: ildikoszilagy@ yahoo.com

¹ Szilágyi Mária Ildikó, *Amenajarea expoziției de bază a Secției de Artă din cadrul Muzeului Țării Crișurilor Oradea*, în *Crisia*, vol.L II, Supliment nr.1, 2022, 150 de ani de muzeografie orădeană, Ed. Muzeului Țării Crișurilor, Oradea, 2023, p. 943-951.

² *Ibidem*.

³ Aurel Moldoveanu, *Conservarea preventivă a bunurilor culturale*, Ministerul Culturii Centrul de pregătire și formare a personalului din instituțiile de cultură, București 1999, p.136; Hotărârea 1546 din 18 decembrie 2003 pentru aprobarea Normelor de conservare și restaurare a bunurilor culturale mobile clasate, Cap. II, Art. 4.

⁴ *Ibidem*, p. 141.

După întocmirea portofoliului de obiecte, a fost evaluată starea de conservare a fiecărui bun cultural selectat pentru expoziție.

Pentru lucrările care prezentau probleme evolutive, au fost întocmite documentele și actele necesare pentru desfășurarea intervențiilor de restaurare. Conform procedurii operaționale a Muzeului Țării Crișurilor, au fost întocmite următoarele acte: formularul de cerere pentru intrarea în laboratorul de restaurare, completat de muzeograful responsabil de expoziție, la care s-a atașat fișa analitică de evidență; conservatorul a întocmit fișa de conservare și procesul-verbal de predare-primire. Restauratorul, pe baza acestor documente și a analizelor și cercetărilor efectuate, a întocmit fișa de analiză. În urma acesteia, s-a constituit Comisia de Restaurare, în cadrul căreia au fost prezentate problemele identificate și modalitățile de rezolvare prin procesul de restaurare.

Din colecția Secției de Artă a Muzeului Țării Crișurilor au fost alese două lucrări de pictură:

Fig.1

Fig.2

Fig.1 – *Madona cu Pruncul*, de autor Necunoscut (după G. Bellini), tehnica ulei pe pânză, dimensiunea: 73,6 x 55,3 cm, nr. inv. P.106

Fig.2 – *Joannes Vitez și Iannus Pannonius*, de Bublics Zsigmond, tehnică tempera pe carton (din registru), dar după analize, ulei pe hârtie lipită pe carton, dimensiunea: 61,5 x 140 cm, nr. inv. P.52

Starea de conservare inițială a lucrării *Madona cu Pruncul*:

- **Șasiu:** neregulamentar, cu mobilizări la colțuri și lipsă de pene de tensionare.
- **Support:** pânză cu gren mărunț, a cărei planeitate a fost afectată de starea șasiului; cu uzuri perimetrale, în special în partea superioară, cauzate de condițiile de păstrare și agresivități mecanice, care au determinat perforarea suportului și pierderea stratului pictural. În ansamblu, starea de conservare a suportului era relativ bună, corespunzătoare vârstei; lucrarea fiind o copie datând de la sfârșitul secolului XIX – începutul secolului XX.
- **Stratul pictural:** cu aderență bună la suport, fără crăpături de vârstă, prezentând doar ușoare fracturări datorate agresivităților mecanice și tensiunii suportului. Stratul de culoare fiind aplicat în manieră lisă, cu depuneri de murdărie aderente. Necesita restaurare.
- **Ramă:** lucrarea nu avea ramă.

Intervenții de restaurare efectuate asupra lucrării *Madona cu Pruncul*⁵:

1. Înlocuirea șasiului cu unul regulamentar.
2. Dublarea marginilor și reatașarea suportului pe noul șasiu, precum și refacerea planeității suportului și a stratului pictural.
3. Chituirii în zonele cu lacune.
4. Efectuarea probelor de curățare și curățarea stratului de culoare.
5. Integrări cromatice punctuale pentru refacerea esteticii originale.
6. Aplicarea unui strat de protecție (verniz) pentru conservarea stratului pictural.
7. Confecționarea unei rame în stil renașcentist.
8. Înramare regulamentară cu membrană antipraf pe versoul lucrării, protecție în falț și sistem de agățare în două puncte.

⁵ Conform Fișei de restaurare întocmite de Florian Heredea, restaurator pictură, inv. P.106

Starea de conservare și intervențiile de restaurare pentru lucrarea *Joannes Vitez și Iannus Pannonius*⁶:

- **Starea de conservare inițială:** lucrarea prezenta murdărie aderentă pe stratul pictural, vernis oxidat și roșături perimetrale; rama avea uzuri funcționale și deteriorări structurale.
- **Intervenții asupra stratului pictural:** lucrarea a fost supusă curățării stratului pictural de murdărie aderentă și îndepărtării vernisului oxidat. Au fost realizate integrări cromatice în zonele afectate și a fost aplicat vernis, reglându-se unghiul de refracție pentru o percepție estetică optimă a imaginii.
- **Intervenții asupra ramei:** rama prezenta agresiuni mecanice perimetrale, cu desprinderi și pierderi de material pe stucatură, mobilizări cauzate de pierderea proprietăților adezive ale cleiurilor de înrămare și contracția masei lemnoase datorită vârstei. S-au efectuat următoarele intervenții:
 1. Consolidarea masei lemnoase, inclusiv tratamente biocide antifungice și împotriva insectelor xilofage.
 2. Consolidarea mobilizărilor cu adeziv și chituiți în zonele afectate de contracții.
 3. Chituirea și refacerea stucaturii în zonele cu lacune.
 4. Înrmămarea regulamentară cu aplicarea protecției în falț, pentru prevenirea uzurilor stratului pictural, fixarea lucrării cu presiune egală pe tot perimetrul și aplicarea membranei antipraf.
 5. Sistemul de agățare a fost prevăzut obligatoriu în două puncte.

În cadrul expoziției permanente s-a convenit asupra necesității expunerii unor obiecte de artă decorativă care, prin natura materialelor din care sunt realizate, au impus o abordare interdisciplinară a procesului de restaurare. Astfel, pentru piesele din ceramică intervențiile au fost realizate de restauratori atestați în domeniul ceramicii, pentru obiectele din metal au fost implicați specialiști în restaurarea metalului, pentru textile s-a ocupat restauratorul cu competențe în acest domeniu, iar pentru mobilier a fost responsabil specialistul în restaurarea lemnului.

Din colecția de artă decorativă a Secției de Artă au fost selectate 54 de obiecte, incluzând piese din metal, ceramică, porțelan, sticlă, textile și mobilier. Similar tablourilor, și aceste piese decorative au fost evaluate din punct de vedere al stării de conservare și pregătite corespunzător pentru a fi incluse în expoziție.

Piesele din metal au fost predate restauratorilor specializați în domeniu, pentru a fi supuse proceselor de curățare mecanică și chimică, în vederea stabilizării și pregătirii pentru expunere, iar la două obiecte (vezi Fig. 19 și Fig. 27) s-a făcut lipire cu rășină epoxidică și conservare.

Obiectele din metal (vezi Fig. 3 până la Fig. 29) selectate: Solnițe (Lebede 2 buc.) din argint 800 turnat, cizelat; Pudrieră din argint 800 turnat, cizelat; Vază (2 buc.) din argint 800 filigranat; Breloc din argint 800 turnat, filigranat; Sigiliu din argint 800 turnat; Pușculiță din argint 800 turnat; Piesă decorativă din argint 800 turnat; Statuetă (Sigiliu) din argint 800 turnat; Ceșcuțe cu farfurioare din metal comun; Suport pentru pahar de ceai empire din metal comun; Lingurițe din argint 800; Pește din argint 800 cu două pietre rubini; Pahar de vin din argint 800 turnat; Sucrieră din metal comun perforat; Ramă secession din metal; Oglindă cu ramă secession din metal; Samovar din alamă turnată și lemn; Ceainic din argint 800 turnat și lemn; Strecurătoare din argint 850 turnat, gravat, perforat; Clește pentru zahăr din alpaca turnată, gravată; Casetă din alamă; Tavă din argint 800 turnat bătut (2 buc.); Fructieră scoică din metal; Fructieră cu vază din metal comun și sticlă; Aplică din metal și sticlă.

Fig.3

Fig.4

Fig.5

Fig. 3 – Solnițe (Lebede 2 buc.), argint (800) turnat, cizelat, Baza = 4,6 x 2,3 cm, Greutatea = 74,65 g, patru mărci pe bază, inv. D.256

Fig. 4 – Pudrieră, argint (800) turnat, cizelat, 6 x 4,5 cm, G = 59,80 g, patru mărci pe bază, inv. D.257

Fig. 5 – Vază (2 buc.), argint (800) filigranat, I = 3,7 cm , G=18,48 g, inv. D.258

⁶ *Ibidem*, inv. P. 52.

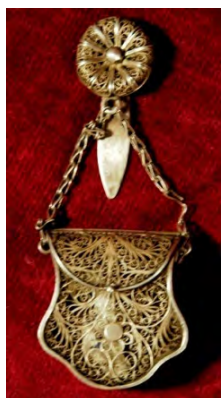

Fig.6

Fig.7

Fig.8

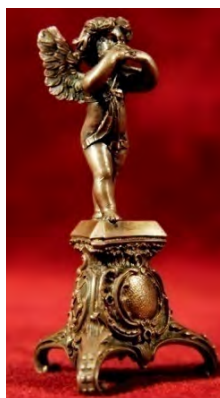

Fig.9

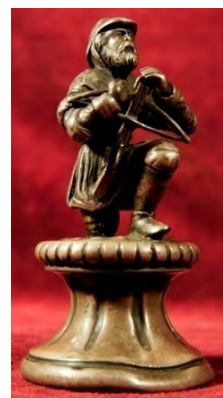

Fig.10

Fig. 6 – Breloc, argint (800) turnat, filigranat, 4 x 3,5 cm, G = 20,85 g, inv. D.255

Fig. 7 – Sigiliu, argint (800) turnat, I = 6 cm, G = 46,52 g, inv. D.265

Fig. 8 – Pușculiță, argint turnat 800, G = 70 g, inv. D.720

Fig. 9 – Piesă decorativă, argint (800) turnat, I = 6,4 cm, G = 50,06 g, două mărci pe postament în interior, inv. D.264

Fig. 10 – Statuetă (Sigiliu), argint turnat (800), G = 195 g, inv. D.719

Fig.11

Fig. 11 – Ceșcuțe cu farfurioare, metal comun, inv. D.731-733

Fig.12

Fig. 12 – Suport pentru pahar de ceai Empire, metal comun, H = 10,5 cm, D = 7 cm, L = 10 cm, inv. D.724

Fig.13

Fig. 13 – Linguriță (3 buc.), argint (800), Lung = 6,6 cm, G = 8,5 g, o marcă pe coadă, inv. D.260

Fig.14

Fig. 14 – Linguriță, argint (800), Lung = 15,6 cm, G = 14,56 g, nemarcat (?), circular inscripție:
NAGY.OR.VÉDÖJE.1848. SZ.MARIA ISTENANYA, inv.D.261

Fig.15

Fig. 15 – Pește, argint (800), două pietre rubini, G = 90 gr., inv. D.718

Fig.16

Fig.17

Fig.18

Fig.19

Fig. 16 – Pahar de vin, argint (800) turnat, porțiuni repusate, Germania sec. XVIII., I = 18 cm, DG = 18 cm, G = 250,65 g, inv. D.213

Fig. 17 – Sucrieră, metal comun perforat, H = 10,5 cm, D = 10 cm, inv. D.722

Fig. 18 – Ramă, metal, 28 x 17,5 cm, grosime = 2 cm, inv. D.609

Fig. 19 – Oglindă cu ramă Secession, 24 x 16 cm, grosime = 1 cm, inv. D.743

Fig.20

Fig.21

Fig.22

Fig.23

Fig. 20 – Samovar, de Batașev Vasili Alexandr Pavel, alamă turnată și lemn, I = 53,5 cm, Baza = 14,5/14,5 cm, pe capac, pe corp și la bază semnat: Batașev V.A.P., datat:1870 18 sigilii, inv. D.272

Fig. 21 – Ceainic, argint (800) turnat și lemn, I = 20,8 cm, DG = 5,9-6 cm, DG = 8,2 cm, G = 618 g, inv. D.11

Fig. 22 – Strecurătoare, argint (850) turnat, gravat, perforat, Neu-Wien, L = 19 cm, D = 6 cm, G = 85,26 g, inv. D.5

Fig. 23 – Clește pentru zahăr, alpaca turnată, gravată, Germania sec. XIX., L = 16,9 cm, o marcă în exterior la capăt, inv. D.408

Fig.24

Fig.25

Fig.26

Fig. 24 – Casetă, alamă, 19/16/10 cm, inv. D.764

Fig. 25 – Tavă, argint turnat bătut (800), G = 1240 g, inv. D.714

Fig. 26 – Tavă, argint turnat bătut (800), G = 1050 g, inv. D.715

Fig.27

Fig.28

Fig.29

Fig. 27 – Fructieră scoică, metal, 32/33 cm, inv. D.589
 Fig. 28 – Fructieră cu vază, metal comun și sticlă, inv. D.745
 Fig. 29 – Aplică, sticlă și metal, H = 28 cm, inv. D.767

Obiectele din ceramică și porțelan, respectiv sticlă, alese pentru expoziție se prezentau într-o stare de conservare foarte bună și au fost curățate de praf înainte de expunere. Aceste piese (vezi Fig. 30 până la Fig. 38) sunt următoarele: Cană cu capac pentru bere (Bock) Humpen din faianță pictată manual policrom (2 buc.); Ceșcuțe cu farfurioare din porțelan pictat cu șablon auriu, Meissen (2 buc.); Vas pentru farmacie Albarello din faianță pictată manual; Flacon pentru parfum Gallé; Ceas de masă de majolică și aliaj; Pahare vin friză neoroccoco, Baccarat cu Carafă; Set pahare lichior gravate din semicristal.

Fig.30

Fig.31

Fig. 30 – Cană cu capac pentru bere (Bock) Humpen, faianță pictată policrom manual, cositor Germania Köln, sec. XIX, Renania, H = 26 cm, DB = 13,8 cm, pe capac incizată: F.G.W., nedatat, inv. D.303
 Fig. 31 – Cană cu capac pentru bere (Bock) Humpen, faianță pictată manual policrom, cositor Germania Renania Köln, Sec.1/2 XIX., H = 23 cm, DB = 11 cm, inv. D.304

Fig.32

Fig.33

Fig.34

Fig.35

Fig. 32 – Ceșcuțe cu farfurioare (2 buc. – 4 piese), porțelan pictat cu șablon auriu, Meissen sec. XIX., Ceasca: H = 4,5 cm, D = 7,5 cm, farfurioara: D=13,5 cm, pe baza farfuriei și ceștii marcă cu albastru sub glazură, inv.D.311
 Fig. 33 – Vas pentru farmacie Albarello, faianță pictată manual, Italiană sec. XVIII, H = 27,5 cm, DB = 10,7 cm, nesemnăat, nedatat, Pe corp în diagonală cu albastru sub glazură inscripționat: AMIG AMAR, inv. D.300
 Fig. 34 – Flacon pentru parfum GALLÉ, H = 21 cm, D = 7 cm, inv.D.766
 Fig. 35 – Ceas de masă, majolică și aliaj, H = 49 cm, inv. D.235

Fig.36

Fig.37

Fig.38

Fig. 36 – Pahare vin friză neorococo, Baccarat (9 x 6,7 x 6 cm), inv. D.839

Fig. 37 – Carafă gravată friză neorococo, Baccarat, (29,5 x 7,5 x 2,5 cm), inv.D.839

Fig. 38 – Set pahare gravate, pahare semicristal lichior friză cu crini (11 x 5,5 x 4,7 cm), inv. D.838

Obiectele textile alese pentru expoziție se prezentau în stare de conservare bună și ele au beneficiat de tratamente de conservare și restaurare, constând în curățare mecanică, consolidare a fibrelor și recondiționare parțială, pentru a asigura o prezentare adecvată și o protecție optimă pe termen lung. Aceste obiecte (vezi Fig. 39 până la Fig. 49) sunt: Covor de rugăciune din lână, urzeală din bumbac, nod dublu Ghiordes; Rochie de seară 1936-37 din catifea pan (suport de mătase naturală); Rochie de seară lamé cu două broșe cu strasse și onix; Foureau din mătase naturală 1920-30; Guler, Jabou, Batistă, Milieu, Guler și machette Richelieu – toate de Arta 1900; Cutie pentru pălării din carton de Arta 1900; Joben manufactură John White & Sonh Londra respectiv o Pălărie damă 1920-30.

Fig.39

Fig.40

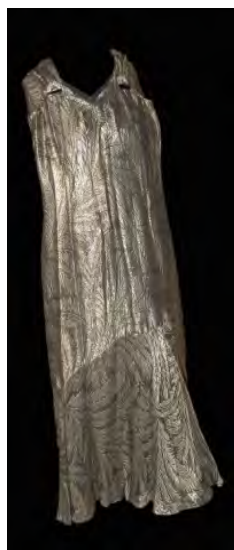

Fig.41

Fig.42

Fig. 39 – Covor de rugăciune, lână, urzeală din bumbac, nod dublu Ghiordes, 175/130 cm, inv. D.180

Fig. 40 – Rochie de seară 1936 - 37, catifea pan (suport de mătase naturală), inv. D.797

Fig. 41 – Rochie de seară lamé cu două broșe cu strasse și onix, inv. D.814

Fig. 42 – Foureau din mătase nat. 1920-30, inv. D.815

Fig.43

Fig.44

Fig.45

Fig.46

Fig. 43 – Guler, Arta 1900, inv. D.803

Fig. 44 – Jabou și Batistă, Arta 1900, inv. D.803

Fig. 45 – Milieu, Arta 1900, inv. D.804

Fig. 46 – Guler și machette Richelieu, inv. D.806

Fig.47

Fig.48

Fig.49

Fig. 47 – Cutie pentru pălării din carton 1900, inv. D.816

Fig. 48 – Joben manufactură John White & Sonh Londra, inv. D.817

Fig. 49 – Pălărie damă 1920-30, inv. D.818

Obiectele de mobilier alese pentru expoziție se prezentau în stare de conservare bună, specialistul în domeniul restaurării lemn a realizat lucrări de curățare și consolidare a structurii respectând principiile intervenției minime și ale reversibilității. Lista pieselor selectate (vezi Fig. 50 până la Fig. 56) cuprinde: Salon Empire francez sec. XIX din lemn alcătuit din următoarele piese: masă, canapea și două scaune; Mobilier francez pictat (Napoleon III) sec. XIX alcătuit din: comodă și oglindă; Stelaj lemn și un Cassone italian din lemn masiv de nuc, sculptat, lustruit.

Fig.50

Fig.51

Fig.52

Fig. 50 – Canapea din Salonul Empire sec. XIX, Franța, lemn, L = 153 cm, l = 80 cm, h = 87 cm, inv. D.869

Fig. 51 – Două scaune din Salonul Empire sec. XIX, Franța, lemn, L = 70 cm, l = 60 cm, h = 87 cm, inv. D.869

Fig. 52 – Masa din Salonul Empire sec. XIX, Franța, lemn, L = 123 cm, l = 73 cm, h = 76 cm, inv. D.869

Fig.53

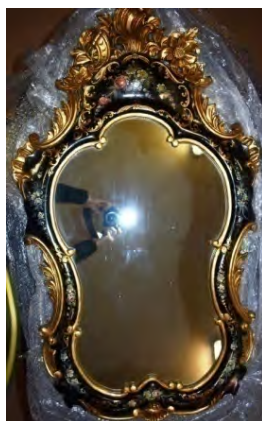

Fig.54

Fig.55

Fig. 53 – Comodă din Mobilier francez pictat (Napoleon III) sec. XIX, lemn pictat, L = 105 cm, l = 47 cm, h = 95 cm, inv. D.870

Fig. 54 – Oglindă din Mobilier francez pictat (Napoleon III) sec. XIX, lemn pictat, L = 107 cm, l = 64 cm, h = 4 cm, inv.D.871

Fig. 55 – Stelaj lemn, 102 x 101 x 24 cm, inv. D.860

Fig. 56

Fig. 56 – Cassone, lemn masiv din nuc, sculptat, lustruit, Italia s., H = 58,5 cm, L = 166 cm, l = 59 cm, inv. D.278

Obiectele, după ce au fost preluate din laboratoarele de restaurare-conservare, au fost ambalate conform normelor pentru a preveni deteriorarea în timpul manipulării și al transportului. Materialele: S-au folosit folie cu bule de aer, carton ondulat, cutii de carton, iar textilele au fost rulate pe cilindri acoperiți cu material netex.

Obiectele din colecția de artă sunt expuse la următoarele expoziții de bază: „Cucerirea și stăpânirea otomană” (Fig. 57, 58) „Umanism și Renaștere la Oradea” (Fig. 59, 60), „Domus Dispensatoris, ocrotirea sănătății în Cetatea Oradea (sec. XVII-XIX)” (Fig. 61), „Arhitectura orădeană” (Fig. 62), „Spațiul urban orădean” (Fig. 63, 64), respectiv „Viața culturală orădeană interbelică și postbelică” (Fig.65).

S-au realizat 53 de facsimile ale celor mai valoroase lucrări de grafică ale artistului Leon Alex, selectate din colecția de artă (din 165 buc.), artistul fiind un pictor și grafician evreu, opera sa fiind privită ca un tribut adus rezonanțelor sociale ale expresionismului⁷. Aceste sunt expuse la expoziția permanentă „Arta memoriei: Leon Alex”.

Deschiderea oficială a avut loc la data de 22 aprilie 2024.

⁷ https://vatra-mcp.ro/artisti-si-patrimoniu/pictori-romani/hunedoara/alex-leon-grafician-pictor/#google_vignette

Fig.57

Fig.58

Fig.59

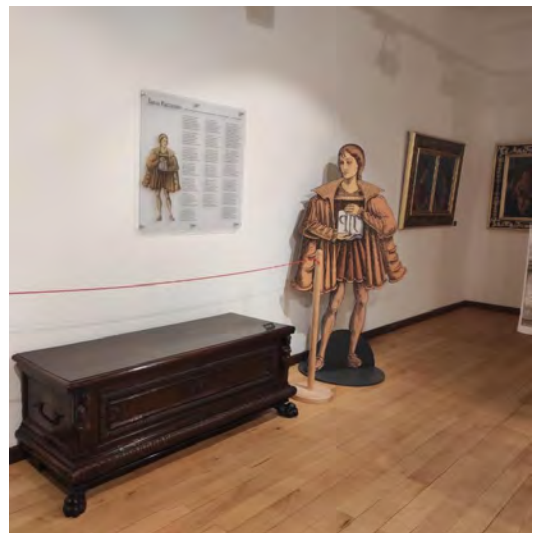

Fig.60

Fig.61

Fig.62

Fig.63

Fig.64

Fig.65

Fig.66